

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğrencilerinde Öznel İyi Olma Hali, Psikiyatrik Belirtiler ve Bazı Kişilik Özellikleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma

Subjective Well Being, Psychiatric Symptoms and Some Other Characteristic Properties among the Students of Guidance and Psychological Counselling.

Çiğdem Yavuz Güler** A. Esra İşmen Gazioglu***

ÖZET

Araştırma; Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü öğrencilerinin psikiyatrik belirtileri, öznel iyi oluş düzeyleri, benlik saygısı ve empatik eğilimlerinin belirlenmesi, öznel iyi oluş düzeyinin bu değişkenlerle ilişkili olup olmadığının incelenmesi ve bu değişkenler açısından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin birbirleriyle ve sözel ve sayısal ağırlıklı eğitim veren diğer bölümlerle farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın modeli korelasyon ve karşılaştırma türü ilişkisel tarama modelidir. Araştırma sonucunda, 1. sınıf düzeyinde PDR Bölümü ve İletişim Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimlerinin Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimlerinden anlamlı düzeyde daha yüksek; 4. sınıf düzeyinde PDR Bölümü öğrencilerinin psikiyatrik belirtilerinin Mühendislik Fakültesi öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha düşük ve empatik eğilimlerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. PDR 1. sınıf öğrencilerinin psikiyatrik belirtilerinin PDR 4. sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Öznel İyi Oluş, Psikiyatrik Belirtiler, Benlik Saygısı, Empatik Eğilim

ABSTRACT

This study aims to find out whether there is a difference among the first and fourth grade students of Guidance & Psychological Counseling as well as between them and the students of Natural and Social Sciences with regard to psychiatric symptoms, subjective well being, self esteem and emphatic tendencies .The study illustrates that emphatic tendencies of the first grade students of Communication Faculty and Guidance & Psychological Counseling Department are significantly higher than those of the students of the Engineering Faculty. It is ascertained that the psychiatric symptoms are significantly lower and the emphatic tendencies are significantly higher in the fourth grade Guidance & Psychological Counseling students when compared with the fourth grade students of Engineering Faculty. Also, it is found that the psychiatric symptoms of the first grade students are higher than the fourth grade students of the same department.

Key Words: Guidance & Psychological Counseling, Subjective Well-Being, Psychiatric Symptoms, Emphatic Tendency, Self-esteem

* Bu çalışma, ilk yazarın aynı başlıklı yüksek lisans tezine dayanmaktadır.

** Çiğdem Yavuz Güler, Uzm. Psk. Dan., Emrullah Turanlı İlköğretim Okulu, İstanbul, yavuz_cigdem@yahoo.com.

*** Esra İşmen Gazioglu, Yrd. Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, ismen@istanbul.edu.tr

1. GİRİŞ

Psikolojik yardım hizmeti veren bireylerin ruh sağlığı yüzyıllar boyunca tartışılan bir konu olagelmıştır. Bir çok teorik yaklaşım, terapistin ruhsal ve duygusal iyi oluşunun terapi sürecinin temelini oluşturduğunu belirtmektedir. Ancak bu durum teorik bir bilgi olmaktan öteye geçememiş, bulgularla desteklenmemiştir. Yardım hizmeti veren bireylerin kendilerinin duygusal açıdan yıprandıkları ve kendi problemlerini çözmek için bu mesleği tercih ettikleri gibi yaygın bir inanış vardır [1]. Yardım hizmeti veren psikologlar, psikiyatristler ve psikoterapistlerle ilgili araştırmalar bu grubun depresyon ve anksiyetelerinin yüksek olduğunu ve daha fazla ilişki problemi yaşadıklarını göstermektedir [2,3].

Alanda çalışan psikolojik danışmanlar kadar, ileride psikolojik yardım hizmeti verecek olan psikolojik danışmanlık öğrencilerinin de iyi oluşu önem taşıyan bir konudur. Myers, Mobley ve Booth (2003) [4], 263 danışmanlık öğrencilerinin iyilik halinin genel populasyona oranla daha yüksek olduğunu, birbirleri ile kıyaslandıklarında, doktora düzeyindeki danışmanlık öğrencilerinin lisans öğrencilerine oranla iyilik hallerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu gözlemlemiştir.

Bradey ve Post (1991) [5], danışmanlık eğitimi programlarının bir çoğunun kabul şartı olarak sadece akademik başarıyı temel aldıklarını belirtmektedir. Ülkemizde ise, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programları, diğer programlarda olduğu gibi, akademik bilgiye dayalı olan ÖSS sınavı ile öğrenci almaktadır. Markert ve Monke (1990) [6], akademik başarı yordayıcılarının, danışmanda yeterlilikleri ya da ruh sağlığını yordayan ölçütlerle aynı olduğuna dair bir kanıt bulunmadığını belirtmiştir. Psikolojik danışmanların eğitimle kazandıkları bilgi ve becerilerin yanı sıra, bazı kişilik özelliklerine, bir takım becerilere ve yeterliliklere sahip olması beklenmektedir. Benlik saygısı ve empati, danışmanın sahip olması gereken temel özelliklerdendir. İlgili literatür incelendiğinde, iyi oluş ile benlik saygısı arasında ilişki bulunduğu görülmektedir [7,8] Danışmanın da bir birey olduğu ve danışma sürecinde bireysel özelliklerini de sürece taşıdığı göz önünde bulundurulursa, benlik saygısının danışmanın iyi oluşunu, dolayısıyla danışma sürecini de etkileyen bir değişken olduğu düşünülebilir. Empati ise, danışmanın danışma sürecindeki

yeterliliğini önemli ölçüde etkileyen ve danışma sürecinin en etkili parçası kabul edilerek, danışman yeterliğinde de güvenilir bir gösterge kabul edilen bir beceridir. Literatürde öznel iyi oluş ve empatik eğilimin birlikte incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Ülkemizde Psikolojik Danışmanların yeterlilikleri, çeşitli problemleri ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programlarının sorunları akademisyenler, alanda çalışan uzmanlar ve öğrenim gören öğrenciler tarafından sıklıkla tartışılan ve ortaya konan bir durum olmakla birlikte, bu duruma veri teşkil eden çok az araştırma bulunmaktadır. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin psikiyatrik belirtiler ile iyi oluş düzeylerinin incelenerek mevcut durumun ortaya konmasının, psikolojik yardım hizmeti verecek bireylerin psikolojik açıdan danışman olmaya ilişkin yeterliliklerini anlamlandırmaya ve olumsuz koşulların ortadan kaldırılarak, bu bireylerin psikolojik açıdan daha sağlıklı olabilmelerine katkı sağlayacak önlemler alınmasına kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem

Örneklem, İstanbul ve Marmara Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü 1. ve 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan 178 (%38.4) öğrenci, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi 1. ve 4. sınıflarda öğrenim görmekte olan 161 (%34.8) öğrenci ve Marmara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi 1. ve 4. sınıflarda öğrenim görmekte olan 124 (%26.8) öğrenci olmak üzere toplam 463 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 195 (%42.1)' i kız, 268 (57.9)' i erkektir. Örneklem, 217' si 17-20 yaş arası (% 46.9), 220' si 21-24 yaş arası (% 47.5) ve 26' sı 25-29 yaş (% 5.6) arasındadır. Örneklem grubunun yaş ortalaması ise 20.80' dir.

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik toplam 6 sorudan oluşan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

2.2.2. Kısa Semptom Envanteri: SCL-90 olarak bilinen 90 maddelik Semptom Belirleme Listesi' nin kısaltılmış formu olan Kısa Semptom Envanteri (KSE), Derogatis (1992) tarafından bazı psikolojik semptomları ölçmek amacıyla geliştirilmiş, çok boyutlu, 9 alt ölçek ve 3 global indeksten oluşan 53 maddelik

kendini değerlendirme türü bir envanterdir [9]. Ölçeğin Türkçe çevirisi ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında Türk Üniversite öğrencilerinin psikolojik sorunlarını güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçebildiği belirtilmiştir[9]. Bu çalışmada, psikiyatrik belirti kavramıyla açıklanmaya çalışılan Kısa Semptom Envanteri' nin rahatsızlık ciddiyeti indeksidir.

2.2.3. Öznel İyi Oluşu Ölçmek Amacıyla Kullanılan Ölçekler

2.2.3.1. Olumlu ve Olumsuz Duygu Ölçeği: Öznel iyi oluş halinin ilk boyutu olan mutluluğu ölçmek amacı ile Olumlu ve Olumsuz Duygu Ölçeği kullanılmıştır. Watson, Clark ve Tellegen (1988) [10] tarafından duygu yapısının olumlu duygu ve olumsuz duygu olmak üzere iki temel boyutunu ölçmek amacıyla geliştirilen ölçek, 10'u olumlu, 10'u olumsuz olmak üzere 20 duygu sıfatından oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe çevirisi Sümer (1999; Akt: [11]) tarafından yapılmıştır.

2.2.3.2. Yaşam Doyumu Ölçeği: Öznel iyi oluş halinin bir diğer boyutu olan yaşam doyumunu ölçmek amacıyla bu çalışmada iki ayrı ölçek kullanılmıştır. Bu ölçeklerden ilki (Life Satisfaction Scale; [12]) kişilerin değişik yaşam alanlarındaki (aile, okul vs.) yaşam doyumlarını belirlemek için kullanılan bir dizi ifadeden oluşurken, ikinci ölçek (Satisfaction with Life Scale; [13]) kişinin bir bütün olarak yaşamındaki doyumunu ölçmek için hazırlanmıştır.

İki ölçeğin bu şekilde Aydın (1999) [11] tarafından bir arada kullanıldığı çalışmada ölçeğin güvenilirlik katsayısı .86, yapılan test tekrar test çalışmasında da güvenilirlik katsayısı .81 olarak belirlenmiştir.

2.2.4. Benlik Saygısı Ölçeği: Benlik saygısını ölçmek amacıyla Rosenberg (1965) [14]' in Benlik Saygısı Ölçeğinin Benlik Saygısı Alt Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe adaptasyon ve geçerlik, güvenilirlik çalışması Çuhadaroglu (1986) [15] tarafından yapılmıştır.

2.2.5. Empatik Eğilim Ölçeği:

Empatik Eğilim Ölçeği, Dökmen [16] (1988) tarafından bireylerin günlük yaşamdaki empati kurma potansiyellerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Geçerli ve güvenilir olduğu belirtilen ölçek 1 ile 5 arası puanlanan 20 maddelik beşli likert tipi bir ölçektir.

3. BULGULAR

3.1. PDR 1. Sınıf Öğrencileri ile Sözel ve Sayısal Bölüm 1. Sınıf Öğrencilerinin Karşılaştırmaları

Tablo 1' de görüldüğü gibi, tek yönlü varyans analizine göre, 1. sınıf öğrencilerinin bölümlerine göre psikiyatrik belirti puanları, olumlu duygu puanları, olumsuz duygu puanları, yaşam doyumunu ve benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; empatik eğilim puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [$F(2-235)=6.06; p<.01$].

Yapılan Tukey testi sonucunda, PDR Bölümü 1. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim puanları ile Mühendislik Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim puanları arasında PDR Bölümü öğrencileri lehine ($p<.01$) ve Mühendislik Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim puanları ile İletişim Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim puanları arasında İletişim Fakültesi öğrencileri lehine ($p<.05$) anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 1- PDR 1. Sınıf Öğrencileri ile Sözel ve Sayısal Bölüm 1. Sınıf Öğrencilerinin ortalama, standart sapma, F değerleri ve Post-hoc karşılaştırma sonuçları

Değişkenler	Gruplar						F	Post-hoc karşılaştırma
	PDR (1) (n=92)		İletişim (2) (n=84)		Mühendislik (3) (n=62)			
	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss		
P. Belirtiler	53.17	25.23	52.15	32.99	52.17	22.38		
Olumlu D.	47.03	6.91	46.92	8.51	45.16	6.30		
Olumsuz D	30.94	6.65	30.36	8.33	29.71	6.31		
Y. Doyumu	29.12	6.40	29.02	6.72	28.45	6.32		
B. Saygısı	39.48	7.01	39.55	7.34	39.29	5.43		
Empatik E.	68.26	10.58	67.04	11.76	62.44	8.11	6.06** (1-3**);(2-3*)	

Not: Post-hoc karşılaştırmalarında sadece ortalamaları arasında farklılık belirlenen gruplar belirtilmiştir; * $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 2- PDR 4. Sınıf Öğrencileri ile Sözel ve Sayısal Bölüm 4. Sınıf Öğrencilerinin ortalama, standart sapma, F değerleri ve Post-hoc karşılaştırma sonuçları

Değişkenler	Gruplar						F	Post-hoc karşılaştırma
	PDR (1) (n=86)		İletişim (2) (n=77)		Mühendislik (3) (n=62)			
	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss		
P. Belirtiler	40.31	27.54	49.85	32.59	53.96	28.25	4.24*	(1-3*)
Olumlu D.	46.90	7.66	47.31	8.97	47.50	8.46		
Olumsuz D.	29.07	7.54	31.27	8.88	31.84	7.88		
Y. Doyumu	28.37	6.42	27.42	6.43	30.10	6.73		
B. saygısı	40.67	6.68	39.80	7.43	39.02	7.78		
Empatik E.	70.09	9.08	67.35	10.13	65.87	9.83	3.70*	(1-3*)

Not: Post-hoc karşılaştırmalarında sadece ortalamaları arasında farklılık belirlenen gruplar belirtilmiştir; *p<.05, **p<.01

3.2. PDR 4. Sınıf Öğrencileri ile Sözel ve Sayısal Bölüm 4. Sınıf Öğrencilerinin Karşılaştırmaları

Tablo 2' de görüldüğü gibi tek yönlü varyans analizine göre, 4. sınıf öğrencilerinin bölümlerine göre olumlu duygu puanları, olumsuz duygu puanları ve yaşam doyumu puanları ve benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; psikiyatrik belirti puanları [F(2-222)= 4.24; p<.05] ve empatik eğilim puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [F(2-222)= 3.70; p<.05]. Yapılan Tukey testi sonucunda, PDR Bölümü 4. sınıf öğrencilerinin psikiyatrik belirti puanları ile Mühendislik Fakültesi 4. sınıf öğrencilerinin psikiyatrik belirti puanları arasında PDR Bölümü öğrencileri lehine (p<.05) ;4. sınıf PDR Bölümü öğrencilerinin empatik eğilim puanları ile Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim puanları arasında ise PDR Bölümü öğrencileri lehine (p<.05) anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

3.3. PDR 1. Sınıf Öğrencileri ile PDR 4. Sınıf Öğrencilerinin Karşılaştırmaları

Tablo 3' de görüldüğü gibi, PDR Bölümü 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencileri psikiyatrik belirti puanları açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(176)=3.24, p<.01]. Buna göre, PDR 1. sınıf öğrencilerinin psikiyatrik belirtileri (\bar{X} =53.17), PDR 4. sınıf öğrencilerinden (\bar{X} =40.31) anlamlı düzeyde daha yüksektir. PDR Bölümü 1. sınıf ve 4. sınıf öğrencilerinin olumlu duygu, olumsuz duygu, yaşam doyumu, benlik saygısı ve empatik eğilim puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır .

3.4. Grup Genelinde Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencilerin Öznel İyi Oluş Düzeylerine İlişkin Bulgular

Kız ve erkeklerin olumlu duygu puanları ve olumsuz duygu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; kızların yaşam doyumu puanları ile erkeklerin yaşam doyumu puanları arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [t(461)=3.42, p<.01]. Buna göre kızların yaşam doyumu puanları (\bar{X} =29.92) erkeklerin yaşam doyumu puanlarına (\bar{X} =27.85) göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 3- PDR 1. Sınıf ile PDR 4. Sınıf Öğrencilerinin ortalama, standart sapma ve t değerleri

Değişkenler	Gruplar				t	df	p
	PDR 1		PDR 4				
	(1)	(2)	(1)	(2)			
	(n=92)		(n=86)				
	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss			
P. Belirtiler	53.17	25.23	40.31	27.54	3.24	176	.001**
Olumlu D.	47.03	6.91	46.90	7.66	.13	176	
OlumsuzD.	30.94	6.65	29.07	7.54	1.76	176	
Y. Doyumu	29.12	6.40	28.37	6.42	.78	176	
B. Saygısı	39.48	7.01	40.67	6.68	-1.16	176	
Empatik E.	68.26	10.58	70.09	9.08	-1.24	176	

Not: p değerinde sadece ortalamaları arasında farklılık belirlenen gruplar belirtilmiştir; *p<.05, **p<.01

Duruma Göre Öğrencilerin Öznel İyi Oluş Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 4' de görüldüğü gibi, tek yönlü varyans analizi sonuçları, öğrencilerin algılanan ekonomik duruma göre olumlu ve olumsuz duygu puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken; algılanan ekonomik duruma göre yaşam doyumu puanları arasında [F(3-459)=7.23; p<.001] anlamlı bir farklılık bulunduğunu göstermektedir. Yapılan Tukey testi sonucunda, ekonomik durumunu düşük algılayanların yaşam doyumu puanları, ortalama üstü algılayanlardan (p<.05), ekonomik durumunu ortalama altı algılayanların yaşam doyumu puanları ise ortalama (p<.01) ve ortalama üstü algılayanlardan (p<.001) anlamlı düzeyde daha düşüktür.

3.6. Psikiyatrik Belirtiler, Benlik Saygısı ve Empatik Eğilim Puanlarının, Öğrencilerin Öznel İyi Oluş Düzeylerini Yordamada Anlamlı Bir Katkısı Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Psikiyatrik belirtiler, benlik saygısı ve empatik eğilim puanlarının öğrencilerin öznel

iyi olma düzeylerini (Olumlu Duygu, olumsuz duygu ve yaşam doyumu puanları) yordamada anlamlı bir katkısı olup olmadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Olumlu duyguya ilişkin tüm bu değişkenler birlikte, Olumsuz duyguya ilişkin tüm bu değişkenler birlikte, öğrencilerin olumsuz duygu puanları ile yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki göstermektedir (R=.72, R²=.51, p<.001). Psikiyatrik belirtiler, benlik saygısı ve empatik eğilim değişkenleri olumsuz duygu için toplam varyansın %51'ini açıklamaktadır.

Yaşam doyumuna ilişkin ise, tüm bu değişkenler birlikte, öğrencilerin yaşam doyumu puanları ile orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermektedir (R=.63, R²=.39, p<.001). Psikiyatrik belirtiler, benlik saygısı ve empatik eğilim değişkenleri yaşam doyumu için toplam varyansın %39'unu açıklamaktadır.

Tablo 4- Öğrencilerin algılanan ekonomik durumlarına göre Olumlu Duygu, Olumsuz Duygu ve Yaşam Doyumu Puanlarının Ortalama, Standart Sapma, F değerleri ve Post-hoc karşılaştırma sonuçları

Değişkenler	Gruplar								F	Post-hoc karşılaştırma
	Düşük (1)		O. altı (2)		Ortalama (3)		O. üstü (4)			
	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss	\bar{X}	ss		
	(n=35)		(n=57)		(n=317)		(n=54)			
PA	46.71	9.42	45.72	7.86	46.86	7.62	48.02	8.11	.80	
NA	32.37	9.12	32.28	7.32	30.02	7.49	30.18	7.85	2.17	
LS	26.80	7.25	25.98	5.47	29.02	6.20	31.07	7.69	7.23*	(1-4*) (2-3,4**)

3.5. Grup Genelinde Algılanan Ekonomik Durum: Post-hoc karşılaştırmalarında sadece ortalamaları arasında farklılık belirlenen gruplar belirtilmiştir; *p<.05, **p<.01

4. TARTIŞMA

Bulgular da verildiği gibi, bölümlere göre 1. sınıf öğrencilerinin psikiyatrik belirtiler, öznel iyi oluş ve benlik saygısı düzeyleri farklılık göstermezken, PDR bölümü ve İletişim Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim puanlarının, Mühendislik fakültesi öğrencilerinin empatik eğilim puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmanın bu sorusu, psikiyatrik belirtiler ve öznel iyi oluş gibi psikolojik özelliklerle, benlik saygısı, empatik eğilim gibi kişilik özelliklerinin, öğrencilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümünü seçmede etkili bir faktör olup olmadığını ve bu özelliklerine göre PDR Bölümü öğrencilerinin diğer bölümleri tercih eden öğrencilerden farklılaşp farklılaşmadıklarını ortaya koymak amacıyla sorulmuştur. White ve Franzoni [1] (1990), 180 Psikolojik Danışmanlık bölümü 1. sınıf öğrencisi ile yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin psiko-patolojilerinin normal popülasyondan daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, bu çalışmada 1. sınıf öğrencilerinin psikiyatrik belirtiler ve öznel iyi oluş düzeyi açısından farklılaşmaması, PDR Bölümü öğrencilerini bu mesleği seçmeye iten gücün ruhsal problemlerle ilgili olmadığını düşündürmektedir. Ayrıca, öğrencilerin benlik saygısı açısından da farklılaşmamış olması, benlik saygısının bu mesleği seçmede önemli bir kriter olmadığını düşündürmektedir. PDR 1. sınıf öğrencilerinin empatik eğiliminin İletişim Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ile farklılaşmamış olması, empatik eğilime sahip olmanın, özellikle psikolojik danışmanlık mesleğini seçmeye değil, sosyal beceri gerektiren sözel ağırlıklı bir mesleğe yönelmeye etki eden bir faktör olduğuna işaret ediyor olabilir. Ayrıca, PDR 1. sınıf öğrencilerinin diğer bölümlerden psikolojik danışmanın sahip olması gereken özellikler yönünden farklılaşmamış olması, akademik başarı dışında bu özellikler yönünden öğrencilerin ayrıştırılarak seçilmiyor olmasına da bağlanabilir.

4. sınıf karşılaştırmalarına bakıldığında; PDR Bölümü, İletişim ve Mühendislik Fakülteleri 4. sınıf öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ve benlik saygıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, PDR Bölümü öğrencilerinin psikiyatrik belirtileri, Mühendislik Fakültesi öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha düşük ve empatik eğilimleri anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, PDR eğitiminin psikiyatrik belirtileri azaltmada bir etken olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Sosyal Bilimlerden olan iki grupta da psikiyatrik belirtilerin farklılaşmamış olması, psikiyatrik belirtileri azaltan faktörün insan ve insan ilişkilerine odaklanma olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim mekanik işlerle uğraşan Mühendislik Fakültesi öğrencilerinin psikiyatrik belirtileri PDR Bölümü öğrencilerine oranla daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyi açısından farklılaşmamış olmaları, PDR eğitiminin öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinin yükselmesinde etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Araştırmada, öğrencilerin benlik saygısının da anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Empatik eğilim açısından bakıldığında ise, PDR Bölümü öğrencilerinin empatik eğilimlerinin, İletişim Fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimlerinden farklılaşmadığı görülmektedir. Bu durum aynı şekilde, bu iki bölümün sosyal yeteneğe dayalı bölümler olmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma bulguları, PDR 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin sadece psikiyatrik belirtiler yönünden farklılaştıklarını göstermektedir. Bu bulguya dayanarak PDR eğitiminin öğrencilerin psikiyatrik belirtilerinde olumlu yönde bir farklılığa yol açtığından söz edilebilir. Nitekim Korkmaz [17] (2001)' da, PDR 1. sınıf öğrencilerinin depresyon ve boyuneğici davranış düzeylerinin, 4. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğunu bulmuştur. PDR eğitiminin öğrencilerin psikiyatrik belirtilerini azalttığı söylenebilir ancak öznel iyi oluşa etki eden bir süreç olduğundan söz edilemez. Araştırma sonucunda PDR 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı açısından farklılaşmadıkları bulunmuştur. Bu bulgu, araştırmanın, PDR Bölümü 4. sınıf öğrencileriyle Mühendislik ve İletişim Fakültesi 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı açısından farklılık göstermediğine ilişkin bulgusuyla paralellik göstermektedir.

1. sınıftan 4. sınıf düzeyine kadar en çok gelişmesi beklenen değişken ise, empatik eğilimdir. Ülkemizde yapılan bazı çalışmalar empatik eğilim açısından 1. sınıf ile 4. sınıf arasında 4. sınıflar lehine fark olduğunu belirtirken [18], bu çalışmada, PDR Bölümü 1. sınıf öğrencileri ile 4. sınıf öğrencilerinin empatik eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Nitekim, Dökmen [16] (1988), PDR 1. sınıf öğrencileri ile psikodrama uygulaması yapmış, çalışma sonunda grubun empatik becerisinin arttığını ancak empatik

eğiliminde artış olmadığını bulmuştur. Araştırmanın bu bulgusu, empatik eğilimin empatik beceriden farklı bir özellik olması ile açıklanabilir. Empatik eğilim, beceriden ziyade bir kişilik özelliği olarak ele alınmaktadır [16]. PDR eğitiminin beceriden daha güçlü olan kişilik özelliğini değiştirmede yeterli olmadığı söylenebilir.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, olumlu ve olumsuz duygunun cinsiyet açısından farklılaşmadığını, oysa yaşam doyumunun kızların lehine farklılaştığını ortaya koymaktadır. Diener ve Diener [19] (1995) de, 31 ülkede yaptıkları bir araştırmada kızların %70' inin, erkeklerin ise %63' ünün yaşam doyumunun yüksek olduğunu bulmuşlardır.

Araştırmada ekonomik durumunu düşük algılayanların yaşam doyumu, ortalama üstü algılayanlardan, ortalama altı algılayanların ise, ortalama ve ortalama üstü algılayanlardan anlamlı düzeyde daha düşük çıkmıştır. Bireylerin olumlu ve olumsuz duygularının farklılaşmaması, mutluluğun bilişsel bir değerlendirme değil, duygusal bir süreç olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca, mutluluğun yaşam doyumuna göre daha sabit bir değişken olduğu bilinmektedir [20]. Bu çalışmanın bulguları, ülkemizde ekonomik durum ve öznel iyi oluşla ilgili bulgular [21,22] ile tutarlılık göstermektedir.

Araştırmada, benlik saygısının olumlu duyguyu, psikiyatrik belirtilerin olumsuz duyguyu ve empatik eğilimin yaşam doyumunu en yüksek düzeyde yordayan değişkenler olduğu bulunmuştur. İlgili literatürde benlik saygısının öznel iyi oluşu yordayan en önemli değişkenlerden biri olduğu sıklıkla belirtilmektedir. Benlik saygısının olumlu duygu, olumsuz duygu ve yaşam doyumu ile ilişki gücü (.47 ile .56 arası) literatürde yer alan araştırma bulgularıyla (.40 ile .46 arası) benzerlik göstermektedir.

Öznel iyi oluşu yordadığı saptanan diğer bir değişken de psikiyatrik belirtilerdir. İlgili literatürde öznel iyi oluşun psikiyatrik belirtilerle ilişkili olduğunu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır [23,24]. Araştırma, olumsuz duyguyu en yüksek düzeyde yordayan değişkenin psikiyatrik belirtiler olduğunu göstermektedir.

Empatik eğilim, bireylerin sosyal ilişkilerini etkileyen önemli bir kişilik özelliğidir. Öte yandan, öznel iyi oluşu etkileyen değişkenlerden biri de sosyal ilişkilerdir. Mutlu insanların daha nitelikli arkadaşlıklarının

olduğu, sosyal bağlarının daha güçlü olduğu görülmüştür [25]. Empatik eğilimin bu açıdan öznel iyi oluşta önemli rol oynadığı söylenebilir.

Araştırma sonucunda uygulamalara yönelik şu önerilerde bulunulabilir: PDR Bölümünün öğrenci seçiminde belli özellik ve yeterlilikleri ölçecek ayrı bir sınav yapması mesleğe uygun elemanların seçiminde etkili olabilir. Öznel iyi oluşun artırılmasında öğrencilerin eğitim süreci içinde bireysel danışmadan geçmeleri ve benlik saygısı ve empatik eğilim gibi özelliklerin geliştirilmesine yönelik programlar oluşturularak öğrencilere verilmesi yararlı olacaktır. Ayrıca, dışadönüklük, nevrozizm, iyimserlik gibi kişilik özelliklerinin ve evlilik, kültür, din, yaşam olayları gibi sosyal değişkenlerin öznel iyi oluşla ilişkisi incelenebilir. Aynı grupta varolan değişimleri görmek amacıyla, PDR Bölümü öğrencilerinin öznel iyi oluş, psikiyatrik belirti, benlik saygısı ve empatik eğilimleri boylamsal çalışmalarla incelenebilir. PDR Bölümü öğrencilerinin sahip olması, eğitimle kazandırılması ya da geliştirilmesi gereken diğer özellikler incelenebilir.

5. KAYNAKLAR

1. White, P. E. & Franzoni, J. B. 1990 "A multidimensional analysis of the mental health of graduate counselors in training." **Counselor Education and Supervision**, 29, 258-267.
2. Deutch, C. J. 1985 "A survey of therapists personal problems and treatment." **Professional Psychology: Research & Practice**, 16, 305-315.
3. Looney ve diğerleri. 1980 "Psychiatrists' transition from training to career" **American Journal of Psychiatry**, 137, 32-35.
4. Myers, J. E., Moobley, A. K., & Booth, C. E. 2003 "Wellness of counseling students" **Counselor Education & Supervision**, 42, 264-274.
5. Bradey, J. & Post, P. 1991 "Impaired students: Do we have eliminate them from the counselor education programs?" **Counselor Education and Supervision**, 31, 100-108.
6. Market, L., & Monke, R. 1990 "Changes in counselor education admissions" criteria." **Counselor Education and Supervision**, 30, 48-57.

7. Abbey, A., Andrews, F. M., & Halman, L. J. 1992 Infertility and subjective well-being: "The moderating roles of self-esteem, internal control, and interpersonal conflict." **Journal of Marriage and the Family**, 54, 408-417.
8. Cheng, H., & Furnham, A., 2003 "Attributional style and self-esteem as predictors of psychological well-being." **Counselling Psychology Quarterly**, 16(2), 121-130.
9. Şahin, H. N., & Durak, A. 1994 "Kısa semptom envanteri:Türk gençleri için uyarlanması **Türk Psikoloji Dergisi**, 9(31),44-56.
10. Watson, D., Clark, L. A.,& 1988 Tellegen, A. "The PANAS scales." **Journal of Personality and Social Psychology**, 54, 1063-1070.
11. Aydın, D. 1999 "Social network composition, social support and psychological well-being in first metu students: A longitudinal investigation." **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
12. Young ve diğerleri, 1995 "The effect of parental supportive behaviors on life satisfaction of adolescent offspring" **Journal of Marriage and the Family**, 57, 813-822.
13. Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. 1985 "The satisfaction with life scale." **Journal of Personality Assessment**, 49(1), 71-75.
14. Rosenberg, M. 1965 "**Society and the Adolescent Self Image**." Princeton. NJ: Priceton University Press.
15. Çuhadaroğlu, F. 1986 "Adolasanlarda benlik saygısı." **Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi**. Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı.
16. Dökmen, Ü. 1988 "Empatinin bir modele dayandırılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi" A.Ü. **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. 6,21, 1-2, 155-190.
17. Korkmaz, B. 2001 "Psikolojik danışma ve rehberlik öğrencilerinin boyuneğici davranış ve depresyon düzeylerinin incelenmesi." **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
18. Ünal, G. 1997 "Psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi alan öğrencilerin empatik eğilimlerinde gözlenen değişimler." **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
19. Diener, E., & Diener, M. 1995 "Cross-cultural correlates of life-satisfaction and self-esteem." **Journal of Personality and Social Psychology**, 68(4), 653-663.
20. Fujita, F. & Diener, E. 2005 "Life satisfaction set point: Stability and change." **Journal of Personality and Social Psychology**, 88(1), 158-164.
21. Cenkseven, F. 2004 "Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi" **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
22. Özen, Ö. 2005 "Ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri." **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
23. Street, S., & Isaacs, M. 1998 "Self-esteem: Justifying its existence." **Professional School Counseling**, 1(3), 46-51.
24. Iwata, N. & Robert, R. E. 1996 "Age differences among Japanese on the center for epidemiologic studies depression scale" **Social Science and Medicine**, 43, 967-974.
25. Biswas-Diener, R., Diener, E., & Tamir, M. 2004 "The psychology of subjective well-being." **Daedalus**, 133(2), 18-26.